

დავით შავიანიძე

*ისტორიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო, ქუთაისი,
David.shavianidze@atsu.edu.ge*

**ქართველთა ყოფით-კულტურული მახასიათებლები
(სვანური და აჭარული ანთროპონიმების და
ეთნოგრაფიული ლექსიკის მიხედვით)**

მოკლე შინაარსი

სამსჯელოდ გამოგვაქვს: 1. საქართველოს ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მხარეებში, აჭარასა და სვანეთში მოძიებული ონომასტიკური მასალის კვლევის შედეგები; 2. გვარებისა და გვარის მემკვიდრეობითი სახელების, ტოპონიმების კვლევის დროს მოძიებული, საკვლევ მასალასთან დაკავშირებული, თემის, მხარის, ზოგადქართველურში არსებული, ქართველთა ყოფით-კულტურული, რწმენითი ცხოვრების ამსახველი რამდენიმე ტერმინი.

ოსმალოს და რუსის მცდელობა იყო, საუკუნეების წინ არსებული, დიდი სოციალურ-კულტურული ისტორიის მომთხრობი გვარსახელი გამოეყენებინა განსაზღვრული, დროის მიერ გამოცდილი, ტრადიციული ცხოვრების იმ წესის შესაცვლელად, რომლის დაცვის მყარი გარანტიც იყო ანთროპონიმის ეს უმნიშვნელოვანესი ნაწილი.

დამპყრობლების მიზანი ბოლომდე და სრულად ვერ განხორციელდა.

ქვეყნის ეთნიკურ-კულტურული, სოციალურ-პოლიტიკური ისტორიის შესწავლის საშუალებაა კავკასიის მკვიდრ და სხვა, უცხო ეთნოსის წარმომადგენლებთან ქართველთა ურთიერთობის მადასტურებელი ადამიანთა სახელები.

ქართულ ყოფით-კულტურული ცხოვრების კვლევის პირველწყაროა სამძმოს სვანეთში გავრცელებული სახელი „კავი“.

გვარის მემკვიდრეობითი სახელები („ალიოღლები“, „ალავერდოღლები“, „იალამ ოღლები“, „შალი კოდლები“, „ყადიროღლები“, „ბიძოღლები“, „დარიოღლები“, „მოხდილები“, „აღათახუმები“,

„კობრები“), ანთროპოტოპონიმების (გობიან ხიდი, გუდაძი ახო, ყამაჯოღლები, ლომსანიძე, დარციყანა, მემიშოღლები, ქუხარტი, რამაზან ღელე); ადგილთა თურქული ენით ახსნილი სახელები (თრუბელუდი, თუნო ბიჩეგი, ქუჩუგ არაზი, ჰაჯიოღლი იურდი); რელიგიურ-საკულტო და ქართულ ეთნიკურ-კულტურული ყოფის, რელიეფის აღმნიშვნელი ტოპონიმები (საყდარი და საყდრის უკანა, ნაფუზარი და ნაფუზარის გვერდი, ლაშარა გორი, ნახიზ ნავი, შუა თემ-არი, აკვანასერი, ქალის საკაზმავე, საღორია, დარჩიძი ყანა, ღამის სათევი, საციხველა, წისქვილის კარი, ნაბელავი, ნაკალოები და გზაბაწარა, ნადაბური გზა, ნადაბური წვერი) მიწის გარკვეულ ადგილს, მონაკვეთს გადაგებული, ერის შესაბამისი ეპოქის კულტურულ-ისტორიული და ენობრივი განვითარებულობის ამსახველი ერთგვარი ხალიჩაა.

ყოფითი ცხოვრების განმსაზღვრელი რწმენიანობის ამსახველი ტერმინები („ხელის გახსნა“, „ბეგარა“, „მოგიფსო“, „თავი“/„თვალი“, „რიგდება“, „ბეგარა“, „მომაფსებელი“...) მოგვითხრობენ აჭარელთა და სვანთაგან შენახული, გადარჩენილი ქართული მენტალობის, იმის შესახებ, თუ როგორ აფორმებდნენ ადგილობრივები ლექსიკურ ერთეულებს საკუთარი სახელმწიფო-სამწიფნობრო, მშობლიური ენის კანონების შესაბამისად.

საკვანძო სიტყვები: გვარსახელი; გვარის მეორე მემკვიდრეობითი სახელი; ეთნოგრაფიული ლექსიკა; რწმენითი ცხოვრება; კულტურულ-ყოფითი ცხოვრება; ენის კანონები; საოჯახო სამეტყველო; სუბეტნოსი.

Davit Shavianidze

*Doctor of History, Associate Professor, Akaki Tsereteli State University,
Kutaisi, Georgia, David.shavianidze@atsu.edu.ge*

THE HOUSEHOLD AND CULTURAL CHARACTERISTICS OF GEORGIANS

(according to Svan and Adjariananthroponymy and ethnographic
vocabulary)

Abstract

We bring up for discussion issues follows: 1. The results of studying onomastic material found in the historical-ethnographic regions of Georgia, such as Adjara and Svaneti; 2. Several terms concerning to the studied material, found during the research on surnames and hereditary names of surnames, toponyms, reflecting the household, cultural and religious details of Georgians existing in general Kartvelian dialects of communities and regions.

The attempt of the Ottomans and Russians was to use the centuries-old surname telling the great socio-cultural history in order to change the established, time-tested, traditional way of life, the protection of which was guaranteed by this most important part of anthroponymy.

The conquerors never achieved their goals.

The names of people confirming the relations of Georgians with representatives of Caucasian and other ethnic groups are a means of studying the ethnic-cultural, socio-political history of the country.

The primary source for the study of the Georgian social and cultural life is the common name of the brotherhood in Svaneti - "Kavi".

Hereditary family names ("Ali-oglus", "Alaverd-oglus", "Ialam-oglus", "Shalikoglus", "Kadir-oglus", "Bidz-oglus", "Dari-oglus", "Mokhdilis", "Agatakhum", "Kobos"), anthropotonyms (GobianKhidi, GudadziAkh, Kamajoghlebi, Lomsanidze, Dartsikana, Memishoglebi, Kukharti, RamazanGhele); Names of places explained in Turkish (Trubelughi, TunoBichegi, KuchugAraz, HajiogliYurdi); Toponyms denoting religious-cult and Georgian ethnic-cultural existence, relief (church and back of the church, Nafuzari and side of Nafuzari, LasharaGori, NakhizNavi, Shua Temari, Akvanasseri, KalisSakazmavi (women's decoration), Saghoria, Darchidzi Kana, GhamisSatevi (night lodging), Satsikhvela, (Tsikvilis Kari (mill doo),

Nabeglavi, Nakaloeb and Gzabatsara, NadaburiGza, NadaburiTsveri) is a kind of carpet reflecting the cultural-historical and linguistic development of the respective era of the nation, thrown over a certain place, section of the land.

The terms describing the faith defining the life ("khelisgaxhsna" (opening of the hand), "begara", "mogipso", "tavi" (head) "tvali" (eye), "rigdeba", "begara", "momapsebeli"...) tell us about the Georgian mentality about how the natives formed lexical units in accordance with the laws of their state-literary, native language, preserved and saved by the Adjarians and Svans.

Key Words: surname; the second hereditary name of the family; ethnographic vocabulary; faith life; cultural life; laws of language; family speech; sub-ethnicity.

შესავალი: სამსჯელოდ გამოგვაქვს: 1. აჭარასა და სვანეთში მოძიებული ონომასტიკური მასალის კვლევის შედეგები. კერძოდ: გვარებისა და გვარის მემკვიდრეობითი სახელების, ქართველური მემკვიდრეობის ამსახველი, თაობებისთვის ინფორმაციის გადამცემი ტოპონიმების, ანთროპოტოპონიმების შესახებ. 2. სამსჯელოდ გამოტანილ ონომასტიკონთ დაკავშირებული კვლევის დროს მოძიებული, ქართველთა ყოფით-კულტურული, რწმენითი ცხოვრების ამსახველი რამდენიმე ტერმინი.

მეთოდი: დაკვირვების მეთოდი; შედარებითი ანალიზის მეთოდი; კომპლექსურ-ინტენსიური კვლევის მეთოდი; შედარებით-ისტორიული მეთოდი.

შედეგები: აჭარასა და სვანეთში მოძიებული ონომასტიკონის, თემატურ-ეთნოგრაფიული ლექსიკის კვლევით ირკვევა ქართველთა სოციალურ-კულტურული და პოლიტიკური სინამდვილის, ქართულ ეროვნულ-ტრადიციული, ლოკალურ-კუთხური მახასიათებლების, გადარჩენილი და შენარჩუნებული ფასეულობების, ქართულ-ქართველური მემკვიდრეობის შესახებ; მენტალური, ყოფითი და, რა თქმა უნდა, ენობრივი სინამდვილე-მახასიათებლები.

კვლევა საშუალებას გვაძლევს აღვნიშნოთ აჭარელთა, მაჰმადიანობის გამო ეთნიკური ნიშნით მოხსენიების უარყოფითი შედეგის მომტანი, ერთეული, თუმცა მაინც ჯერ ისევ არსებული შემთხვევების დაუშვებლობის შესახებ; აჭარელთა და სვანთა სუბეთნოსებად და სვანთა საოჯახო სამეტყველო ენის სუბეთნოსის ენად გამოცხადების დაუშვებლობის შესახებ.

მსჯელობა: ნებისმიერი ეთნოსის, ხალხის ენაში აისახება ის, რაც ამ ადამიანებს გარს აკრავთ, რითაც ისინი დაკავებულები არიან, რასაც ქმნიან, რითაც ვაჭრობენ, რაზეც ფიქრობენ, მათი წეს-ჩვეულებები, მითები, ყველაფერი, რითაც ისინი ცხოვრობენ - წერდა ვიაჩესლავ ივანოვი (<http://arilimag.ge/%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%90%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%A7%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%AB%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%90-%E1%83%93%E1%83%90-%E1%83%95%E1%83%98/?fbclid=IwAR2ktA4KavX3EFwKIcoo6C8m71jgNZilfEIdXDYf-ofCAMJaiR7bANRTZao>).

დიდი ისტორიის და სოციალურ-კულტურული შინაარსის მქონე გვარსახელი ოსმალომ და რუსმა გამოიყენა ქართული ტრადიციული ცხოვრების წესის შესაცვლელად.

ეთნოგრაფიული მასალა:

„**რუსკომუნისტობაში**“ თურქობის კვალის წასაშლელად, ჩვენ უკეთესები ვართო და, გვარებს აბრუნებდნენ. თითქოს შენს სურვილზე იყო, მაგრამ იმათგან შემოთავაზებული გვარების ჩამონათვალიდან უნდა აგერჩია. შეიძლება შენი საკუთარი, წინაპრისეული გვარი არ იყო. ისიც იყო, რომ „ოღლობაში გუშნათლებლობის გამო **დაბეჩებულებს** ბევრს თავის ძველი გვარი აღარც ახსოვდა, დიევიწა. ეს არ გიცავდა შენიანზე ცუდათ შეუხვედრელობისგან, არ იცოდი, რო შენი გვარისაზე შეიძლება ქორწინდებოდი“ (მთხრობელი ნ. აბაშიძე. სკვანა 2022წ).

მსგავსი მასალა, რომ რუსობაში, უბანში მცხოვრები სხვადასხვა გვარების წარმომადგენლებს ერთ გვარზე წერდნენ ჩავიწერეთ დიდაჭარაშიც.

ოსმალოთაგან და რუსთაგან („**რუსკომუნისტები**“) აჭარაში ქართული ცხოვრების წესის ჩამოშლის მცდელობის მიუხედავად, ქართველური სახელდების მექანიზმი არ შეცვლილა.

აბაშიძეები „ალიოღლები“, **დუმბაძეები** „ალავერდოღლები“ და „ილამოღლები“ არიან; ბაკი ბაკოელი **ნაკაშიძეები** „შალიკოღლები“, ალმედან ამოსული **აბულაძე** „ყადიროღლია“; **სურმანიძეები** „ბიძოღლები“ და „დარიოღლები“ არიან; **მიქელაძეები** „მოხდილები“, „**კობრები**“ და „**ალათახუმები**“ არიან.

ეთნოგრაფიული მასალა: „აღათახუმები“ სელიმ ხიმშიაშვილის დროს მდიდრები იყვნენ, „კობრები“ ზოგი ჩვენებურობის მოწინააღმდეგეები და მერე ყველას დაერქვათ „კობრი“; „მოხდილები“ უფრო გაჭირვებული ხალხია“.

ხიხადირის ხეობის სოფლების ტოპონიმები და ანთროპოტოპონიმები (გობიან ხიდი და გუდაძი ახო, ლომსანიძე, დარციყანა [„საყანე მიწა ადრე დარჩიძეების ყოფილა“], ქუხარტი [ბოლქვაძეების ადგილი: „წყალი ქუხს ამ ადგილას“], რამაზან ლელე, ყამაჯოღლები; მემიშოღლები [გუნდაძეების ადგილი]) „ქართველური მემკვიდრეობის“, ენობრივ-დიალექტური მახასიათებლების გადარჩენის, კულტურათა შერევის ამსახველია.

სამკვიდრო-საცხოვრისი უბნები ხიხადირის თემის სოფლებში გვარის მეორე მემკვიდრეობითი სახელის სახელებსაც ატარებენ.

სხვა, უცხო ეთნოსის წარმომადგენლებთან ქართველთა ურთიერთობის მადასტურებელია სვანურ სამეტყველოში, ძირითადად ჩრდილო კავკასიიდან შემოსული ადამიანთა სახელები: არდაშანი, უხანი, ფიადორი, მელიხანი, კლზი, ჯამლეთხანი, სელიმხანი, ბათალბი, კადურბი, შახა, ზადგერი, თემირყანი, მურზაბეგი, ნავრუზი, ხალუმბეგი, სორთმანი, სემრანი, ბრუყაკი და სხვა.

სვანურიც და სვანურ საოჯახო სამეტყველოში შემოსული უცხოური სახელები სახელეღბულია სამძმოს სახელით („კავი“) და იწარმოებიან ქართველურენობრივი წესის შესაბამისად. „ბიარზუყვისანი“, „ხალუმბეგისანი“ და „ნავრუზისანი“ (შუკვანები (<-ლოღელიანი); „სუთმააშმა“ (ნიჟარაძეები). კაკრიაშვილების გვარის სამხუბია „კაკიშა“ (<- საკუთარი სახელიდან კაკი).

„კავი“/სამძმო ქართული სინამდვილისთვის დამახასიათებელი, სვანთში გავრცელებული ისეთივე განაყოფის სახელია, როგორც ლეჩხუმში, აჭარასა და ტაოს მკვიდრ, ავტოქტონ ქართველებში ჩვენ მიერ სხვადასხვა დროს დადასტურებული და სამეცნიერო ბრუნვაშიც შემოტანილი გვარის მეორე მემკვიდრეობითი სახელები: „გვარის სიგელი“, „ზაბშოული“, „განარიგი“/„გამრიგო“ და „თური“, ოკრიბაში „ნეკი“ (შავიანიძე, 2022: 213).

ეთნოგრაფიული მასალები:

„კავში“ შედის შვიდ განაყოფამდე, სისხლით სამძმო. სამძმოში ქორწინება არ შეიძლება. სამძმო ერთმანეთს ეხმარება სიტყვით, საკუთარი ძალით, ყველაფრით. ჭირი და ლხინი ერთი აქვთ, სწამთ,

ერთმანეთის სიყვარულს უნერგავენ ერთმანეთს. „კავს“ თავისი უფროსი ჰყავს. შენი „კავი“, სამძო პირველის, საფუძვლის დამდების სახელს ატარებს. მათ საცხოვრებელ უბანსაც „კავის“ სახელი ჰქვია (მთხრობელი ვ. წერედიანი. სოფელი ლატალი. 2015).

შედარებისთვის: იმერეთის თემ ოკრიბაში ვინმეს შექება, ან პირიქით, საყვედური რომ უნდათ, იტყვიან „იმის ნეკისააო“, ანუ იმის გვარისაა, იმის შთამომავალიაო.

ჩვენმა ახლანდელმა და ადრინდელმა კვლევებმა დაადასტურა, რომ ქართული წარმოების ტოპონიმები უფრო მრავლადაა არა მხოლოდ ხიხამირის ხეობაში, არამედ მთლიანად აჭარაში.

დარჩიბი ყანა - სოფელსკვანაში.

ნადაბური გზა და ნადაბური წვერი, წისქვილის კარი, ნაბელ-ლაფი და ნაკალოები, საციხველა გვხვდება სოფლებში: ბაკი ბაკოში, ხიხამირსა და თხილვანაში.

ხიხამირშია **ნაკალოები** და **გზაბაწარა**. **შდრ.:** სვანურის ბალსზე-მოურ მეტყველებაში არა ერთხელ უთქვამთ, რომ საგვაროვნო თემებს, სოფლებს შორის „გაბმული ბაწარი უნდა გაგველო“.

აჭარელთაგან ქართული მენტალობის შენარჩუნებულობის დასტურია რელიგიურ-საკულტო წარმომავლობის და ყოფის ამსახველი ტოპონიმებიც.

თრუბელული. ადგილობრივები ხსნიან, როგორც სასაფლაო ადგილს. ტოპონიმი ადასტურებს ეთნოგ რაფიული მასალების სიმართლეს, რომ სოფელ სკვანაში ყოველთვის ჰქონდათ საერთო-სასოფლო სასა ფლაო. Türbe განსასვენებელი ადგილი.

საყდარი და საყდრის უკანა - სოფელი კალოთა.

ნაფუზარი და ნაფუზარის გვერდი - ბაკი ბაკოს ტოპონიმებია. **შდრ., ნასახლევი** გვხვდება კალოთასა და თხილვანაში.

ეთნოგრაფიული მასალა:

„ფუძე ჩვენი საკულტო ადგილია. ნაფუზარი რომ გახდება ფუძის სახელს არ ვკარგავთ სახელის დარქმევით. იგივეა „ნასახლევი“.

ლაშარა გორი - „აქ ლაშა გიორგის უომია“.

ნახიზნავი - „მომალებულისგან თავდასაცავი, სოფლის გასახიზნი ადგილი“.

შუა თემ-არი - სოფელ კალოთაში.

საღორია ბაკი ბაკოს ტოპონიმია: „ღორები ყოლიენ. აქ გარეკავდნენ“.

„ქალის საკაზმავი“.

ეთნოგრაფიული მასალა:

„ქალის საკაზმავი არის ადგილი, საიდანაც „იეილები“/საზაფხულო სახლები გამოჩნდება, ახლოსაა. ბარიდან ასული ქალები ჩერდებოდნენ და თავს მოიწესრიგებდნენ მემთეურებთან მისვლამდე. სტუმარს „მემთეური“ აუცილებლად გამოაცილებდა „ქალის საკაზმავამდე“. აჭარაში იყო ბევრი „ბეჩური“ სიტუაცია, ჯერ თათრის და მერე რუსის, პოლიტიკის, გაუნათლებლობის გამო. იყო ქალის ქართული წესისგან განსხვავებული მდგომარეობაც, განსაკუთრებით თურქეთიდან გადმოსახლებულ იმ ოჯახებში, სადაც იქიდან გამოთხოვილი ქალი იყო. იყო ოჯახები, სადაც კანონად ქონდენ, რომ უნდა დამორჩილებოდნენ უცხოს, რადგან კანონი იყო. თუმცა ჩვენთანაც ქალს განსაკუთრებული მდგომარეობა ჰქონდა. ქალიც ყოველთვის ღირსებით უნდა ყოფილიყო“ (მთხრობელი მ. სურმანიძე. ვერნები. 2022).

შეიძლება დაუშვათ, რომ არაა სანდო მთხრობლთა გადმოცემა და ადგილის სახელი შეიძლება შექმნილი იყოს სხვა საქმისთვის კაზმვის, მზადყოფნის მიხედვით. თუმცა აღნიშნულიც კვლევით სიმართლის დადგენამდე ვარაუდად დარჩება.

სხვა მასალების კვლევით დასტურდება, რომ ქალისთვის პატივის მიგების მდგომარეობა-დამოკიდებულება მოცემულობა იყო, არის აჭარაში.

შედარებისთვის: პოლიტიკური მოვლენების, კულტურული გავლენების, შერევის, ყოფითი მახასიათებლების შესახებ მომთხრობი ტოპონიმების შექმნის, მოტივაციისა და წარმოების წესი არა მხოლოდ აჭარულის, არამედ ზოგადქართველურის იდენტურია ტაო-იმერხევშიც.

თუნო ბიჩეგი.მთხრობელთა თქმით, „თუნოს სათიბი“. მიგვაჩნია, რომ ნამდვილად სათიბია. „biçe k/ბიჩეგი „სათიბი“. თუნი Tüni („ყველა, მთლიანად“) ნ/მ მონაცვლეობითაა მიღებული.

ქუჩუგაზი. უნდა იყოს ქუჩუგარაზი. küçük arazi/პატრა ნაკვეთი. k გადავიდა გ-ში, გამჟღერდა.

ჰაჯიოღლი იურდი - Yurt /იურდი. ჰაჯიშვილის მამული.

დიობანზე მიკრულია იფხრეული და შარაზების უბანი. „პურ თესავდნენ იფხრეულში და ლექავდნენ იქვე, სოფელს და მთას

შორის ადგილ **ლექსიში**“ (მთხრობელები: ჯაფარიძეები რესულ და მემედ ჯაფარიძეები და ნიაზ ექინი).

ეთნოგრაფიული ლექსიკა - ხალხის მესხიერებაში, ამ ერთგვარ მუზეუმ არქივში არსებული ცოდნის კვლევის უმნიშვნელოვანესი პირველწყაროა.

ტერმინები: „თავი“/„თვალი“ და „რიგდება“.

„თავი“/„თვალი“ შვილი ქალის/ქალიშვილი და ვაჟიშვილის აღმნიშვნელია სვანეთში. ნებისმიერი გვარის კვლევის დროს გეტყვიან, რომ „შვილი თვალთა გვარის, თემის, სოფლის. ვაჟიშვილიც და შვილ ქალიც.

ეთნოგრაფიული მასალები:

„ლახუშდში გვქონია თავის/თვალეების, და „გზის სალოცავი“ ეკლესია. თავის და თვალეების, ანუ, მარტო კაცზე არა, ქალზეც. როცა კარგად გყავს გვარიც კარგადაა. ანუ გვარზეც, შენ გვარზე სალოცავი, გზის. როცა მივდიოდით, ბედნიერად რომ იარო“.

რიგდება - ძმების გაყოფის დროს, „გაყოფის“ მნიშვნელობით გამოყენებული ტერმინია აჭარაში. იგივე ტერმინს ვნახავთ საქართველოს სხვადასხვა ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ ერთეულებში. „რიგდება“ საქართველოს კუთხეების მსგავსად აჭარაშიც გამოიყენება მიცვალებულის სულის და ხორცის გაყრის აღმნიშვნელად.

ეთნოგრაფიული მასალები:

„ჩემი მეუღლის **ცხონებული** რვა დედმამისშვილიდან **სასუფეველში** გადავიდა ყველა. ყველა წესის მიხედვით „გარიგდენ“, როცა დიიჭირვენ. გიიყვენ ისე რო, ზუსტად, წესით რავაცაა ჩვენში, საქართველოში“ (მთხრობელი თ. ცეცხლაძე. სკვანა. 2022).

რწმენითი და კულტურულ-ყოფითი ცხოვრების ამსახველი ამ ტერმინებთან ერთგვარ კავშირშია **„ბეგარა“** და **„მოგიფსო“**.

„**ბეგარა**“, სპეციალურ ლიტერატურაში ახსნილია, როგორც ყმების (ქვეშევრდომთა) ვალდებულება უსასყიდლოდ (ან თავისი ხარჯით) ემუშავათ ბატონის (ან სახელმწიფოს) სასარგებლოდ.

„**ბეგარა**“ არანებისმიერად, „ღმერთის და კაცის სიყვარულით, უღალატოდ, ყოფნა, წესიანი-რიგიანი ცხოვრებით ცხოვრებაა“.

„**მომაფსებელი**“ გამოიყენება ზოგადქართველურში „ოჯახის გამძლოლად“, „დიასახლისად“, „წინამძლოლად“, „ზღურბლის მაპა-

ტიოსნებელად“, „ვარცლ-ბურჯისად“, „ქუდის დამხურავად“, „სახ-
ლობის ღირსებად“, „სარტყელად“, „ქვეყნისთვის ვარგისი ადა-
მიანების მზრდელად“ აღიარებული ქალის მისამართით.

ეთნოგრაფიული მასალები:

„ქალს აშენება შეუძლია შენი და შეუძლია მოგიფსოს ოჯახი.
თუ გვერდით არ გიდგანა ყველა საქმეში იმედად, მრჩევლად.
წასული რომ ხარ, გამოგაპარებს და, თუ შვილებს მისებურად
ზრდის და არა სოფელ-ქვეყნიზა“ (მთხრობელი რ. რომანაძე.
აჭყვისთავი. 2010).

ტერმინს იგივე შინაარსი აქვს იმერულის ოკრიბულ თქმაში:
„იმფერი გამოდგა ის რმალი, კერას დამაფსებელი“ (მთხრობელი ნ.
ცნობილაძე. ორპირი. 2008).

როგოც ცხენისწყლის, ისე ენგურის ხეობის სვანეთის მასა-
ლებით, თუ ქალმა „თავისი, ქალური მდგომარეობის დროს“ მიიღო
მონაწილეობა მიცვალებულის სულის მსახურების საქმეში, სხვა
ტრადიციული რიტუალისთვის საჭირო სამზადისში, „ესე იგი ვერ
ჩაუდგამს ქართულ სულს შვილს და მაშინაა იგი მთავარი მომა-
ფსებელი/(დამაქცეველი). ქალის დამაფსებლობა უფრო ეტყობა
თემსაც და ქვეყანასაც“.

დასკვნები:

ანთროპონიმის და ქართულ-ტრადიციულის მახასიათებე-
ლის შემავსებელი ეთნოგრაფიული ლექსიკის კვლევით გრძელდე-
ბა ქვეყნის ეთნიკურ-კულტურული ისტორიის შესწავლის საქმე.

აღნიშნული პირველწყარო მასალების კვლევით შესაძლებ-
ლობა გვეძლევა აღვადგინოთ ქვეყნის სოციალურ-პოლიტიკურიც
სინამდვილე, ქართულ-ქართველურის შენარჩუნება-გადარჩენის
მიზეზ-საფუძვლები.

საშურია აჭარელთა საქართველოს სხვა ისტორიულ-ეთნოგრა-
ფიული მხარის მკვიდრთაგან ეთნიკური ნიშნით განსხვავებულო-
ბის დასრულება.

საქართველოს სხვადასხვა ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ერ-
თეულების მკვიდრებთან ერთად ქართველური მემკვიდრეობის
ერთ-ერთ შემქმნელები სვანები არიან. ამდენად, ჩვენთვის, ეთნო-
გრაფისთვის დაუშვებელია სვანთა სამეტყველოს სუბეთნოსის
ენად გამოცხადება.

მადლიერება:

აჭარასა და სვანეთში მოძიებული ონომასტიკური ერთეულები და ეთნოგრაფიული ლექსიკა გვიყვება საუკუნეების წინ არსებულ, დიდ ისტორიაზე. აღნიშნული საქმის წარმატებით, მეტ-ნაკლებად წარმატებით შესრულების გზაზე აუცილებელია ხელშეწყობა.

მადლიერებას ვუდასტურებთ აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტს, უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტს, რომ საშუალებას გვაძლევს გვექონდეს ველზე მუშაობის ფუფუნება. დაგვიფინანსოს სტუდენტური, სამეცნიერო ჯგუფური, თუ ინდივიდუალური ეთნოგრაფიული ექსპედიციები.

მადლიერი ვართ აჭარელი და სვანი მეგობრების, რომლებიც არაფერს იმურებენ იმისთვის, რომ ეთნო გრაფიულმა ექსპედიციებმა იმუშაოს ადგილზე ცხოვრების პრინციპით.

ჩვენი მადლიერება ახალციხის სახელმწიფო უნივერსიტეტს, რომ საშუალებას გვაძლევს კონფერენციებში მონაწილეობისას. საშუალება გვაქვს სამეცნიერო საზოგადოებას გავაცნოთ ჩვენი ნააზრევი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

შავიანიძე 2022 - შავიანიძე დ., სვანეთი (ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ნარკვევი), 2022

გამყრელიძე, ივანოვი, 2019 - თ. გამყრელიძე, ვ. ივანოვი – ინდოევროპული წინარე სამშობლოს საიდუმლო.

<http://arilimag.ge/%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%90%E1%83%96->

<http://arilimag.ge/%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%A7%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%AB%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%90-%E1%83%93%E1%83%90-%E1%83%95%E1%83%98/>

რუსული პატრონიმებისა და გვარების გაჩენის ისტორია. როგორ და როდის გამოჩნდა პატრონიმიკა რუსეთში <https://ik-ptz.ru/ka/testy-ege---2014-po-literature/istoriya-vozniknoveniya-russkih-otchestv-i-famili-kak-i-kogda-na-rusi.html>